



1. Referentie

Referentie	Christiaens, J. (2002). Bedenkingen vanuit historisch perspectief op de alternatieve afhandeling van minderjarige daders. In C. Eliaerts (Ed.), <i>Constructief sanctioneren van jeugddelinquenten. Een commentaar bij vijf jaar werking van BAS!</i> (pp.11-27). Brussel: VUBPress.
Taal	Nederlands
ISBN	90 5487 316 7
Publicatievorm	Bijdrage in reader

2. Abstract

Jenneke Christiaens plaatst in deze bijdrage de alternatieve afhandeling van minderjarige daders in België in historisch perspectief. Volgens haar gaat de geschiedenis van alternatief straffen (dit is zowel anders straffen dan meerderjarigen, als alternatieven voor plaatsing) verder terug dan doorgaans verondersteld wordt. De onderzoekster onderscheidt drie historische periodes, die besproken worden in drie paragrafen:

‘Kinderen anders straffen dan volwassenen’ (1840-1912: van de oprichting van de eerste volledig aparte gevangenis voor minderjarigen tot de oprichting van de eerste kinderrechtbanken)

‘De kinderbescherming en haar alternatieven’ (1912-1965: van de Belgische wet op de kinderbescherming tot de wet op de jeugdbescherming)

‘De verborgen schat van de wet van 1965’ (1965-vandaag : van de wet op de jeugdbescherming tot nu)

De conclusies en bedenkingen van de onderzoekster worden weergegeven in een vierde paragraaf: ‘Een rode draad: alternatieve schijnbewegingen?’ Uit de geschiedenis blijkt dat er in de praktijk, vanuit onvrede met de bestaande wetten, steeds succesvolle alternatieve experimenten opgezet zijn. Deze alternatieve maatregelen zouden erg constructief kunnen zijn. Doordat ze geen specifieke wettelijke omkadering hebben, lijden ze echter aan dezelfde problemen als de jeugdbeschermingswet zelf, namelijk dat er vele negatieve effecten uit voortkomen.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Politie & justitie
Trefwoord(en)	Alternatieve sancties, experimenten, jeugdbescherming, jeugdbeschermingswet, jeugdcriminologie, jeugddelinquentie, jeugdrecht, minderjarigen, rechtsgeschiedenis, rechtswaarborgen

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	/
Onderzoeker(s)	Jenneke Christiaens Vakgroep Criminologische Wetenschappen Faculteit van de Rechtsgeleerdheid VUB Pleinlaan 2 1050 Brussel Tel: 02/ 629 26 44 faculteit.rechten@vub.ac.be www.vub.ac.be/RG/

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Wat is de geschiedenis van het alternatief afhandelen van minderjarige daders?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	Historisch onderzoek, literatuurstudie
Onderzochte groep	/
Bereik	Nationaal (België)

7. Resultaten

Anders dan volwassenen (1840-1912)	Afzonderlijke penitentiaire instellingen voor minderjarigen worden opgericht en het nieuwe strafregime is heropvoedend van aard. Drie alternatieven voor deze instellingen: vervroegde en voorwaardelijke vrijlating, leercontract en het invoeren en toepassen van de terbeschikkingstelling van de regering als alternatief verlengstuk van de (korte) gevangenisstraf. Of een jongere in aanmerking komt voor zo'n alternatieve straf hangt af van het familiale milieu.
Kinderbescherming (1912-1965)	Straf maakt plaats voor een heropvoedingsmaatregel (meestal plaatsing) sinds de wet van 1912. Enkele alternatieve maatregelen worden ook in die wet vastgelegd: berisping en alternatieve plaatsingen onder de hoede van een persoon, vereniging, private of publieke instelling,... Ondertoezichtstelling is ook een nieuwigheid in de wet van 1912. Ten gevolge van de talrijke plaatsingen groeit de kritiek op de wet en er ontstaat een naoorlogse hervormingsgolf.
De wet van 1965 (1965-nu)	De nieuwe wet wordt vanuit de bestaande alternatieve praktijken gemaakt en hervormd. In feite gaat het om een kruising tussen deze praktijken en de ondertoezichtstelling. Ook nu weer blijkt na de invoering van de wet, plaatsing toch de meest uitgesproken maatregel. Vanaf de jaren tachtig wordt er daarom gepleit voor alternatieven. Desinstitutionaliseringstendens: de minderjarige blijft in zijn of haar milieu, (gekoppeld aan gezinsbegeleiding), pelgrimstochten, zelfstandig begeleid wonen, ... Alternatieve sancties voor first offenders als voorlopige maatregel, in de vorm van onbezoldigde arbeid (gemeenschapsdienst). Dit zorgt echter voor problemen wat betreft rechtswaarborgen. Afleidingsmaatregelen: men tracht jongeren af te leiden van een carrière in de jeugdbescherming door ofwel de zaak te seponeren ofwel door doorverwijzing naar een alternatief project. Herstelbemiddeling of vereffening: vrijwillig en buitengerechtelijk, vaak op parketniveau. Uit handen geven: minderjarigen ouder dan 16 kunnen doorverwezen worden naar het volwassen strafrecht
Alternatieve schijnbewegingen?	Er zijn formele alternatieven vastgelegd in de verschillende wetten. Toch hadden deze niet altijd positieve effecten en bleef plaatsing de regel. De auteur stelt zich dan ook de vraag of er wel genoeg mensen en middelen ingezet zijn om de doelstellingen van deze wetten te realiseren. Vanuit de praktijk werden er steeds alternatieven ontwikkeld als reactie op de negatieve effecten van de bestaande wetgeving. Deze alternatieven ontwikkelen zich succesvol tot aanvaarde en gelegitimeerde manieren van afhandelen, ook al is geen specifieke wettelijke grondslag voorhanden. Maar er blijven problemen: de alternatieven zijn nog steeds geen zelfstandige sancties. Rechtswaarborgen zoals het proportionaliteitsbeginsel worden niet altijd gerespecteerd. Er heerst onduidelijkheid, waardoor ongelijkheid tussen jongeren ontstaat, evenals net-widening.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

Christiaens, J. (2000). De jeugddelinquent en zijn bescherming. Een historisch perspectief. *Orde van de dag*, 11, 65-72.

Eliaerts, C. (Ed.) (2002). *Constructief sanctioneren van jeugddelinquenten. Een commentaar bij vijf jaar werking van BAS!* Brussel: VUB Press.

9. Beleidsaanbevelingen

Ja

10. Samenvatting

De zoektocht naar alternatieve afhandeling van minderjarige daders start al in de negentiende eeuw. Christiaens deelt deze geschiedenis in in drie periodes (1840-1912; 1912-1965; 1965-2002). Na deze uiteenzetting reflecteert Christiaens over de geschiedenis van alternatieve afhandeling en formuleert ze enkele bedenkingen:

Doorheen de drie beschreven periodes heeft men alternatieve afhandelingswijzen formeel gerealiseerd. In de praktijk blijkt echter dat deze in theorie bestaande mogelijkheden niet de verhoopte positieve effecten kenden en kennen. Daardoor werden steeds nieuwe experimenten ontwikkeld in de praktijk. Er worden in deze bijdrage dus twee betekenissen van 'alternatief straffen' gehanteerd. Enerzijds wordt er gesproken over alternatief straffen wanneer minderjarigen anders gestraft worden dan meerderjarigen. Deze vorm van alternatief straffen bestaat al een hele tijd en werd ook vastgelegd in de jeugdbeschermingswetten. Anderzijds zijn er ook alternatieve straffen ontstaan in de praktijk, als reactie op de negatieve effecten van de jeugdbeschermingswetten.

Alternatieve sancties, in de laatst geformuleerde betekenis van het woord, zijn op zich belangrijk en kunnen constructief zijn, maar daarvoor moet er enerzijds nagedacht worden over het statuut van de alternatieve afhandeling als zelfstandige sanctie en anderzijds moet het proportionaliteitsbeginsel gerespecteerd worden, aldus de onderzoekster.

Uit het historisch onderzoek blijkt dat de wet vaak ongewijzigd blijft ondanks de vele initiatieven op het terrein. Bovendien is de praktijk, gebaseerd op deze initiatieven, niet eenduidig en roept ze steeds nieuwe vragen op. Bijvoorbeeld over net-widening en ongelijke behandeling van minderjarigen.

De alternatieve afhandeling van minderjarigen is volgens de onderzoekster in hetzelfde bedje ziek als de klassieke jeugdbescherming. Ze besluit dan ook dat het debat over de alternatieve afhandeling of sanctionering wezenlijk een debat is over de jeugdbescherming zelf.